45ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 16 Կ. ՊՈԼԻՍ 1901 ՄԱՅԻՍ 2/15 26 ՄՈՒՇԱՐԻԷՄ 1319—2 ՄԱՅԻՍ 1317 ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ք. ԿԱՅՍԷՐԵԱՆ
Առ որ կ'ուղղուին ամէն տեսակ գրութիւններ։
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38 Պապը Ալի ճաստէսի 38

HANZOUMÉ-I-EFKIAR
Journal Arménien
QUOTIDIEN, POLITIQUE, FINANCIER ET LITTÉRAIRE
Directeur-Propriétaire
Yhannès K. Kaisérian
38 GRAND RUE DE LA S. PORTE 38
Constantinople

ՄԱՆԶՈՒՄԷ-Ի ԷՖԿԻԱՐ

10 ՓԱՐԱ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

منظومهٔ افکار
صاحبی امتیاز و مدیر مسئولی
یوحنا قیصریان
مطبعه‌سی
باب عالی جوارنده ۳۸ نومرولی دائره‌سی مخصوصدر

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղրշ.	50 ղրշ.
Դաւառներու համար	108 ղրշ.	60 ղրշ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 դրուշ։
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ ետ չեն տրուիր

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

Գերմանիոյ և Իտալիոյ մանկական յարաբերութիւնները բաւական հին են. երբ Պիզմարք. ժողովրդները իրար խմբելու արուեստին յղ անզուգական վարպետը — Ադրիականը Հի. սխային և Պալթիկ ծովն ուն կցող և եւրոպական Ռուսիան Ֆրանսական պաշտպանկրուն միացնող գերմանական երկիրներու համաձայնութիւնը 1866ին Տը Մոլթքեյի ձեռքն ջախջախել ուզող Սաստովայի դաշտերուն մէջ։ Նաև Հապսպուրկներուն աղդու գերբնութիւնը վանելով կանխաւ գաղնուորէն Վիքթոր Էմմանուէլի կառավարութեան հետ դաշնակցութիւն մը կնքելու մինչդեռ Անգլիա Ծրանսա և Բուսիա կուրորէն ակամաներս կ'ընդպրնի բրուսիական հովանոցոյ տակ Տեսանենան նոր միութեան մը նախաձեռնութեան, միութիւն մը որ երեսուն տարի վերջը պիտի գրաղանէր արեւմտեան բոլոր աղգերու և եւրոպական հնգաստարակրդութեան հանգոյցը պիտի ըլլար։ Պիզմարք՝ աղդերու բնածին առեւտրականներէն՝ կառավարութիւններու եռասիրական զգացումներէն օգտուելով իր ապագայ թշնամիները խոնարհելի ծրագիրներ կը պատրաստէր։ Հէնցոլզերներու քնական թշնամի Ֆրանսական կառավարութիւնը պէտք էր ըլլար գայց ինչպէս յաղթելու էր Նեղոլէոն Գ.ի որ 1865 ին խանարիզ տերութեանց նաւագումարին ի վեր քաղաքական գերիշխանութիւն կը վայելէր։

Ահա այս դաշինքով է որ Պիզմարք Էֆսնկրէի փնտրուն ցպիտանակէն վերջ. երբ տեսակցեցաւ Ֆրանսուա Ժոզէֆի հետ Կարթայնի մէջ, բաղդատաբար դիւրամատչելի պայմաններ առաջարկեց Աւստրիոյ կայսեր, և դիւանագիտական այս հոգածութիւնն չնորհիւ... իբրեւ Բրուսիան հապսպուրկեան գահին մատնցնող սերտ յարաբերութեանց կապերը։ Երբ-որ ֆոնդէնն ջախջախեց Տիէթի ժողովին նախկին պետը՝ Աւստրիան բաժնելու և մի միայն իրեն հնազանդեցնելու համար։

Մէկ խօսքով՝ Բուսիա ակարացած 1854 ի պատերազմէն, Աւստրիա՝ եւրոխաղարտ հանդէպ Բրուսիոյ ելմեանանդ անկարող անարքեր պիտի մնային ազգային Ֆրանսայի դէմ ցեղերէ մը ոչ ինչ ճակատամարտի մէջ։ Ամբոխ անդին Իտալիա։

Բավոր և Կարիպալտի Նաբոլէոն Գ.ի կը պարտէին իրենց երկրին Աւստրիոյ ճիրաններէն ազատագրմ, ուրեմն կարելի բան՝ Ը ը Լ.ի վիճակի մը մասներ իտալական նորաստեղ վարութեանը այն վիճակը որ իրեն կեանք և ապագայ չնչրնած էր։

Ինչ օգուտ ոչ քաղաքականութեան մէջ դաղաղամ չի մանէրնմարդամանկն Պիզմարք վրայու հրապուրել Իտալիան, ազգային Ֆրանսայի յաղթուելն վերջ. Հռոմայ դռնները խոսանալով... Սավոյի մասին չարամիտ ապատանկեր վերագրելով Նաբոլէոն Գ.ի հանդէպ Վիքթոր Էմմանուէլի ժառանգորդներուն։

Ահա այսպէս՝ երկրորդ անգամ Իտալիա դաղանցրէն միացաւ Գերմանիոյ՝ մասնաւորապէս Ֆրանսական բանակներու ճակատամարտները Աւստրիոյ դէմ Բիէմոնի դաշտերուն մէջ։

Բայց ինչպէս պաղեցնել կէտը էր Անդրիա Ֆրանսայէն՝ Պիզմարք ասոր ալ ճարը գտաւ։ պաշտօնական (իրեն հաշիր) քանի մը թղթեր հրատարակել տուաւ՝ որոնք կը հաստատէին... թէ Ֆրանսա Պալթիկ երկիրը իւրացնելու գաղտնի փաքիաքներ մը անցուցած է։ Մարդ հոգեբանական զարմանալի կաղմութիւն մը ունի որ երբեմն աշխարհ կու գայ արդէն ի միտին կը բերէ թաքնուն փափաքներ որոնք ասոր յաղթելու ժամանակ մը։ Ամէն նեռակ փափաքի տէր մարդ կայ, մէկը մանաւանութեամբ յոխորտացող է, միւսը զեղխութեան մէջ մնացող, մէկը մէջտեղ զանփաղմուն կիրքերով արբչիս, իսկ ուրիշ մը գրականութեան և հեղինակութեան ձգտող մը սիրահար։ Ինչպէս վերը ըսինք զօրեղ կամք մը ունենալ՝ բարի ձգտում մին է, զօրաւոր կամք ունեցողին համար կեանքը կէնտա կէս դիւրացած է։ Անյաղթող մարդը կենաց մշտական խոչընդոտները կը հարթէ, ինչպէս ովկեանին բացերեան մէջ շոգանաւը իր դէմ եղող խութերուն անվեհեր կը դիմադրաւէ և անվնաս կ'անցնի կը թոչի դերդ յաղթանան արծիւ։

Փափաքներ ալ կան, սարսռադեցնող փափաքներ՝ որոնք մարդս կը տանին, կը ձգեն այնպիսի արահետի մէջ որուն եզրը սոսկալի անդունդն է։ Քանի որ մասնաւորական յաղթդիմութեան խթանն է բարի փափաքը ինչու չի յաղթդիմենք, ինչու այդ կերպ փափաքներ չունենանք։ Ցիչեալ յաղթդիմութիւնը անանց փաքը մը վսեմութիւն մը և պատիւ մեն է չդրանք միանալով կը կազմեն առաքինութիւն բուսածը։ Բայց ինչ կրնանք ըսել այն մարդուն որուն միաքը փցուն, մգլոտած իղձերով լեցուն է, որ յանուն կերպով ինքզինք կը ջանայ կեր ուխտմի, մէկ խօսքով զուարճութեան, բոլորովին անդիտակ անոր ախուր եղքին որ չուառութիւն է ու վերջը անձնասպանութիւն. անձնասպանութիւնը փափաքներու ամենէն առաւելիին, երեւոյթներն կը վերաբերի։

Մարդուս բարոյական ապաղանփափաքներէն յայտնի կ'ըլլայ, մարդ իր փափաքներուն հետեւել կ'ուզէ, փափաքը իր ուղեցոյցն է։

Ակնարկելի կէտ մը կայ սակայն։ Տղան երբեմն իր մօրը փափաքներ կը յայտնէ; օրինակի համար, կ'ուզէ գիտուն ըլլալ, կ'ուզէ վարժապետ կամ վարդապետ ըլլալ կ'ուզէ վարժարան երթալ, ասոնք անեղծ փափաքներ, զղացքներ են, զորս մեր անգամ մայրերը կը խանարեն, կը մարեն, և մանրերուն մէջ իրենց որդւոյն ապագային համար ինչ որ զգացած եղած ան եղեր կը դրդեն։ Այս ապրելս չէ, աղդէն խնդիրը ինքնին մերկապատանոց դուրս կու գայ թէ սխալ է այս, մեր մտքերը հարկ է որ իրենց տղան իր բնական զգացմանց և իրենց իրաւամբ թիւն ոչ-նեցած ճիւղերուն և քաղաքներուն մէջ պիրկ կապերով հաստատուն, ուշ դնեն անանց ամէն մէկ ըսածներուն, բայց որո՞ն կ'ընես, ձայն բարբառոյ անապատի։

Ինչպէս ըսի չեն ունկնդրեր իրենց որդւոյը յայտնած փափաքներուն, երբ տղան «դպրոց պիտի երթամ» կ'ըսէ՝ մեր դէմ, լաւ արամիպ մայրերը (բացառութիւններ միշտ յարգելի են) անտարբեր՝ փարա վատասկնելու մէջտեղը կը խորտին և տղան թիթեղագործի և կամ կոչկակարի մը քով կը դնեն ուարդիւնքը, հեռեւանքը— չա՛ն, դրամ ո՛չ միշտ դրամ։

Ինչ մեծ երջանկութիւն պիտի ըլլար ամբողջ ազգին համար երբոր մեր մայրերը դիտնային իրենց տղոց ընտրելու փափաքներուն կարեւորութիւնը, գիտնային ռամիկ իղձերու մէջ չի կաչկանդել զանոնք իրենց նմանն։ Նաև մեր մայրերը պէտք էր որ գո՛նէ ուսանելու համար ճաշակած ըլլային, որպէս զի գոնէ կարողանային իրենց զաւակին ըսածներուն կարեւորութիւնը ըմբռնել։ Երբ մեր մայրերը իրենց տղուն տենչանքներուն յաղթող չեն ուզեր տալ՝ այնպիսանուն երեւան կայսիցէք տղուն սիրտը աղիմեան խոցուած է, ասոնք սեռուած քաներ են և ապին տան տեղի կ'ունենան եթէ չեմ սխալիր։ Մայրերը կամ ճայրերը մեղակիցն են իրենց զաւակաց որոշ հետեւ ինոնց ալ իրենց ոգէն, սիրտն ճանրուն մէջ քալել կը սովորեցնեն մեզադրելին հոն է որ մեր մայրերը չառաջնոց չեն ստացած չափաւոր գիտութիւն մը և տղուն «ուսմունք» ըսած բառը մեր մայրերուն սկանջին չատ խորթ կու գայ, այդ բաներն ինծանօթ մնացած են անոնք։ Դեռնէ անոնց ատէք ուսման համար։

Լ. Ս. Է.

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐ ԵՒ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Լուսանկարչութիւնը այսօր ընդհանրացած դարձած արուեստ մին է. գրեթէ ամէն մարդ գործիք մը ունի և մեծ հաճոյքով կը լուսանկարէ իր դարեկահները կամ այդեկած վայրերը։ Սակայն կը խարդիք երբ կը կարծէք թէ այս արուեստին ծիլուր միայն ալօմներ հաւաքելէ անդին չանցնիր։ Պատկերներու տպագրութիւնը իր մեծը ունի այն անմիւ ծառայութիւնն ըսուն, չ՚ոյս կը մատուցանէ զգայն տպակեին վրայ լոյսի դրոմա պատկեր։

Առաջները պատկեր մը տպելու համար հետեւեալ միջոցը կը գործ ածէին. արուեստագէտը կը դնէր նիրբ նեռասիս փայտի (ցիմէր) վրայ. փորագրիչը մատնաւոր գործիքներով միջոցներ կը փորագրէր, կը ցածդնէր պատկերին ներմակ տեղերը, բարձր ձգելով միայն գիծերը։ Յետոյ թուղթ մը կը ծածկէին և պէտք եղած քանակութեամբ օրինակներ կը տպագրէին։ Եթէ տպագրուած օրինակներուն թիւը չատնար, փայտէ կաղապարին բարակ գիծերը ճնաշեալ կատարագրելու և ի վերջոյ պատկերը կը կորսնցնէր իր նախկին նրբութիւնը։ Այս անպատեհութեան առաջքը առնելու համար մատաեցին փայտի տեղ պղինձէ կաղապար մը դնել մատուլին տակ։ Փայտի վրայ պատրաստուած պատկերը կաղապարեցին մեզրամոմով և գալվանապլաստան (կալվանո) մատնին ՊՂ կախելով պղինձէ թաղ մը տուին վրան։ Պղինձը դանակին մեզրամոմէն և (կապար լեցնելով) փայտի մը վրայ գամեցին և ունեցան խիստ ամուր «գլիչէ» մը։ ուրէկ կարելի էր ուղղուածին չափ օրինակներ հանել առանց պատկերին յոգնութեան ենթանալու։ Այս միջոցը սա նուազութիւն մն ունէր որ կարելի ի՛ըլլար մէկ փայտէ գանդիով անթիւ պղինձէ կաղապարներ ստանալ, բայց այս միջոցները անպատեհութիւն մը ունէին. արուեստագէտին գործը կ'ենթադրէ այս պատկերներուն մէջ և փորագրիչին ճարտարութիւնէն կախում կ'ունենայ։ ամէն բան։ տարբեր կերպով խօսելով՝ այն պատկերները «արթնթիւ» չէին ըլլար։

Լուսանկարը փոխեց բոլոր այս բաները։ Նկարիչը թուղթին վրայ կը գծէ կամ կը նկարէ և լուսանկարիչով տոսախին վրայ կ'ընդօրինակէ. յետոյ կը յանձնէ փորագրիչին։ Այս կերպով կարելի կ'ըլլայ պատկեր մը մեծցնել կամ պզտիկցնել և մանաւանդ արուեստագէտին գործը հնարաւոր պահել։ Պատկերը արդանիք մը կունենայ որ անկախ է փորագրիչին ճարպիկութենէն։

Ամէնը այս չէ։ Այսօր եւրոպական գրեթէ բոլոր հանդէսներու պատկերները լուսանկարներէ առնուած են և տպագրուած՝ առանց փորագրիչին ձեռքէն անցնելու։ Կը զարմանաք անդուդտ թէ ինչպէս զգայուն ապակիին վրայ դրոշմուած պատկերը՝ զոր ձեռքով դպչելով իսկ կրնաք աւրել՝ բաւական կարծր մետաղեայ կաղապարի մը կը փոխուի ուրեկ միլիոնաւոր օրինակներ կը տպագրուին։ Սակայն խիստ պարզ է այս և դուք ալ պիտի հասկնաք։

Ցի քրոմատ արքրոմաս և ուրիշ ասոր նման քանի մը քիմիական ալեր սա յատկութիւնը ունին. ժէլատինը ժամանակ մը լոյսին ձգելէ ետքը դայն անլուծելի կ'ընեն տաք ջուրի մէջ։ Ահա այս է հիմը։ Քանի մը խօսքով բացատրենք գործնական միջոցը։

Տաք ջուրի մէջ լուծուած ժէլատինի հետ պիքրոմատ արքրոմաս կը խառնեն և մութ սենեակի մը մէջ վրձինով մը սոյն լուծուրաջուրէն թաղթի մը վրայ քսելով կը չորցնեն։ Ուղղուած պատկերը կը լուսանկարեն ապակիի մը վրայ. նկարին վրայ մութ տեղերը՝ ապակիին վրայ ճերմակ են, և ճերմակ տեղերը՝ մութ։ Այս ժխտական պատկերը կը դնեն ժէլատին քսուած թուղթին վրայ և քանի մը վարկեան լոյսին կը բռնեն. ժէլատինի այն մասերը որք լոյս կը տեսնեն՝ կը համապատասխանեն պատկերին մէջի մութ տեղերուն, որոնք հետեւեալ ապակին այդ մասերուն վրայ միայն թափանցիկ է։ Երբ լոյսը իր ազդեցութիւնը վերասրէ ժէլատինին վրայ. ամբողջ դրոշմները կարմիր գոյով լուսաւորեալ սենեակ մը կը տանին. հոն թուղթին վրայ իւղոտ մեղան կը քսեն և տաք ջուրի մէջ կը խորթեն։ Պիքրոմատով խառն ժէլատինին մէկ մասը չի լուծուիր ջուրին մէջ և այդ չլուծուած տեղերը ճիշդ կը համապատասխանեն պատկերին մութ մասերուն։ Իսկ մնացեալ մասը ամբողջապէս կը լուծուի ջուրին մէջ։ Քանի մը վայրկեանէն զոքծողութիւնը կը լմնայ և թուղթին վրայ կ'ունենանք մեր պատկերին մէկ օրինակը անլուծելի և իւղոտ մեղանով ծածկուած գիծերով նրկարեալ։ Չէնկի թերթ մը կը ճնշենք այս պատկերին վրայ և նկարը կ'ընդօրինակուի. յետոյ թթու խառնուած ջուրի մէջ կ'ընկղմեն. դէնկին այն մասը որ մեղանով ծածկուած չէ կը լուծուի՝ ասանկով պատկերին գիծերը՝ որք մեղանով ծածկուած էին բարձր կը մնան։ Ահա գործողութիւնը լմնցած է. դէնկի թերթը փայտի մը վրայ կը գամեն և տպագրութեան կը յանձնեն և կամ մեզրամոմէ կաղապարը առնելով պղինձէն անթիւ «գլիչէ»ներ կը պատրաստեն։ Այս միջոցաւ պատկեր մը խիստ ածան կը փոխադրուի։

Կը տեսնէք արդեն թէ կարելի է պատկեր մը տպել առանց փորագրիչին կարօտ ըլլալու։ Այս կերպով կարելի է նկար մը գծել կէսերու վրայ գիծերու միջոցաւ։ Հիմակուան ամէնէն գործնական միջոցն է առաջ պատկերը գծելու համար վանաւոր թուղթ մը գործածել։ այս թուղթին մէկ երեսը գուգահեռական գիծեր կան փիսանուրբ որք ամբողջ թուղթը կը ծածկեն և զիրար կը խաչաձեւեն։ Նկարիչը պատկերը կը գծէ մատիտով, իսկ ճեպէերմակ մնալիք տեղերը գմիրով մը կը կորէ կը հանէ։

Այս մեթոդը խիստ մեծ առաւելութիւն մը ալ ունին Գուտնաբոր պատկերները փայտի վրայ տպագրելը այնքան մեծ դժուարութիւններ ունի, որ գրեթէ անկարելի է։ Այսօր գունաւոր լուսանկարները եթէ ոչ ընդհանրացած՝ դեռ գիտունին համար դաղտնիք մը չունին։ Դիտուած է որ ամէն գոյն կրնայ երեք գլխաւոր գոյներու վրայ անանց խառնուրդին վերածել. կապոյտ, դեղին, կարմիր։ Արդ, գրտնուած են անանկ բաղադրութիւններ որք ապակիի մը վրայ քսուելով այդ երեք գոյներուն մէկէն միայն կ'ազդուին. ուստի շատ դիւրին է միանոյն առարկային երեք լուսանկարները քաշել, որոնք իւրաքանչիւրը անոր մէկ գոյնը կը նկարէ. եթէ այդ երեք ապակիներէն վերի մէջտեղով երեք կապարներ պատրաստանք և տպենք իրենց համապատասխան գոյներով, այնպէս որ իրարու վրայ գալով երեք պատկերները միակ մէկ հատ մը ձեւացնեն, այն ատեն կ'ունենանք տարարկային նկարը իր բնական գոյնքով։

Զ. ՊԻՐՊԻՐԵԱՆ

ԻՄ ՔՐՈՆԻԿՍ

ՄԵՐ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

Տակաւին հաղիւ դրած ախոյանը իմ այս քրոնիկիս. կ'երեւակայեմ արդէն «Էքսէլսիէ» ծաղրանկարներու գարշելի ոգար մը անոր բոլորտիքը, «Բոլոշի»ի մը ամէնէն ծիծաղաշարժ ծաւալուումներու հետ մէկտեղ,— եթէ տակաւին այդ ամէնքը որ ծաղրանկարի արուեստը կը հիւսեն— մտայնութեան ամէնէն ցայտուն մէկ արտայայտութիւնը ինքնին,— մեր մէջ ալ իրենց խաղերը խաղալին, այն օրերէն ի վեր երբ Գէորգ Այվազեանի «Մամուլը» բաւական զբաղեցնել կուտար քանոնցնոյ։

Ոչ ատուրդ, ծիծաղելի չէ երկիլ հաւել կամ քրոնիկել՝ «մեր մտաւորական կեանքէն» երբ անոր այս օրուան դրութիւնը հաստատելու համար՝ ինչ դժուարութիւն չէ որ պիտի քաշուէր, նոյն իսկ հանուտակ լրագրական հաղդանդամաքար հարուստ չրջանիկին մէջ։ Անդրադարձ տարատամ էջեր կը դանուին անընդհատ թերթերու հաւաքածոներուն մէջ, տիսուր մելանոթեան մը դատապարտուած։ Եթէ կան անանցնիլ մէկ քանիներ՝ դորս պէտք էր դասնիլ անժխտելի արժանիքի բացարձակ ներկայացուցիչներ, ատոնք իրենց խոնարհակ երեւումներով, չէ որ նոքին տեսական ու կայուն կեանք մը դրոնի կրնային պարգեւել։

Կեանքին ու դրականութեան, մեր խաղարձ յարաբերութեան սեռակցանով երեւոյթը ո՛րքան ալ միմիարական ըլլալէ հեռու, երեւոյթ մին է սակայն որ զինքը պատճառաւորող որոշ գաղանիքները ունի քնականաբար, երեւոյթ մը՝ զոր մեկնելու համար պէտք պիտի ըլլար քիչ մը ընկերաբանորէն խոսիլ, ու անատեսագիտականորէն ալ, և որուն պէտք էր նուիրել այլապէն բաղմայոդ ուսումնասիրութիւն մը՝ զոր ընդերը պիտի պահանջէր։

Այլ սակայն առանց այդ ամէնուն, կարելի է հաստատել ու կրկնել թէ մարդի ուժը՝ առանց այլ և այլի անդոյն տարր մը դարձած է մեզի համար, ամէնէն հաստատիչ տեսակէն ապացոյց մը ըլլալով այն բարոյական վարքի անկման ու դեղեցիկ ըմբռնումներու և ակամոնութիւնեկրու փճացման՝ զրոնց ենթարկուած ըլլալու է մեր հասարակութիւնը։

Թերասուեր մին է միայն, որ կը պատի հիմակ։

Թերասուեր ասդգոյն, այլ այնքան հմայքոս՝ որ չեմ դիտեր թէ երբեկուան գրականութեանն է, թէ՝ վաղուան։ Երեկ՝ երիտասարդ մտաւորականութիւն մը, հեռագիտ, իր չարունակութեանը մէջ, գրականութեանը նկատմամբ ունեցած իր բնտոնումը լիակատար «ֆօմբրէհանոյ»ի մը վերածեց՝ դէպի «վաղը» ուղղուած։ Այն վերանորոգումը, որուն ենթարկուած էր արդէն, նոր գրական չարժումը՝ արուեստի ու գաղափարի գեղեցիկ բայց մանակի յատակագծի մը վրայ, աւելի՝ ընդարձակ ու աւելի՝ ճիշդ հաստատելու համար՝ պէտք էր որ այդ գրականութիւնը իր իսկական կոչումը հպատակէր, պէտք էր որ ըլլար արդ ու հարազատ արտայայտութիւնը դպչելով իսկ կրնաք աւրել՝ բաւական կարծր մետաղեայ կաղապարի մը կը փոխուի ուրեկ միլիոնաւոր օրինակներ կը տպագրուին։ Սակայն խիստ պարզ է այս և դուք ալ պիտի հասկնաք։

Ցի քրոմատ արքրոմաս և ուրիշ ասոր նման քանի մը քիմիական ալեր սա յատկութիւնը ունին. ժէլատինը ժամանակ մը լոյսին ձգելէ ետքը դայն անլուծելի կ'ընեն տաք ջուրի մէջ։ Ահա այս է հիմը։ Քանի մը խօսքով բացատրենք գործնական միջոցը։

Տաք ջուրի մէջ լուծուած ժէլատինի հետ պիքրոմատ արքրոմաս կը խառնեն և մութ սենեակի մը մէջ վրձինով մը սոյն լուծուրաջուրէն թաղթի մը վրայ քսելով կը չորցնեն։ Ուղղուած պատկերը կը լուսանկարեն ապակիի մը վրայ. նկարին վրայ մութ տեղերը՝ ապակիին վրայ ճերմակ են, և ճերմակ տեղերը՝ մութ։ Այս ժխտական պատկերը կը դնեն ժէլատին քսուած թուղթին վրայ և քանի մը վարկեան լոյսին կը բռնեն. ժէլատինի այն մասերը որք լոյս կը տեսնեն՝ կը համապատասխանեն պատկերին մէջի մութ տեղերուն, որոնք հետեւեալ ապակին այդ մասերուն վրայ միայն թափանցիկ է։ Երբ լոյսը իր ազդեցութիւնը վերասրէ ժէլատինին վրայ. ամբողջ դրոշմները կարմիր գոյով լուսաւորեալ սենեակ մը կը տանին. հոն թուղթին վրայ իւղոտ մեղան կը քսեն և տաք ջուրի մէջ կը խորթեն։ Պիքրոմատով խառն ժէլատինին մէկ մասը չի լուծուիր ջուրին մէջ և այդ չլուծուած տեղերը ճիշդ կը համապատասխանեն պատկերին մութ մասերուն։ Իսկ մնացեալ մասը ամբողջապէս կը լուծուի ջուրին մէջ։ Քանի մը վայրկեանէն գործողութիւնը կը լմնայ և թուղթին վրայ կ'ունենանք մեր պատկերին մէկ օրինակը անլուծելի և իւղոտ մեղանով ծածկուած գիծերով նրկարեալ։ Չէնկի թերթ մը կը ճնշենք այս պատկերին վրայ և նկարը կ'ընդօրինակուի. յետոյ թթու խառնուած ջուրի մէջ կ'ընկղմեն. դէնկին այն մասը որ մեղանով ծածկուած չէ կը լուծուի՝ ասանկով պատկերին գիծերը՝ որք մեղանով ծածկուած էին բարձր կը մնան։ Ահա գործողութիւնը լմնցած է. դէնկի թերթը փայտի մը վրայ կը գամեն և տպագրութեան կը յանձնեն և կամ մեզրամոմէ կաղապարը առնելով պղինձէն անթիւ «գլիչէ»ներ կը պատրաստեն։ Այս միջոցաւ պատկեր մը խիստ ածան կը փոխադրուի։

Կը տեսնէք արդեն թէ կարելի է պատկեր մը տպել առանց փորագրիչին կարօտ ըլլալու։ Այս կերպով կարելի է նկար մը գծել կէսերու վրայ գիծերու միջոցաւ։ Հիմակուան ամէնէն գործնական միջոցն է առաջ պատկերը գծելու համար վանաւոր թուղթ մը գործածել։ այս թուղթին մէկ երեսը գուգահեռական գիծեր կան փիսանուրբ որք ամբողջ թուղթը կը ծածկեն և զիրար կը խաչաձեւեն։ Նկարիչը պատկերը կը գծէ մատիտով, իսկ ճեպէերմակ մնալիք տեղերը գմիրով մը կը կորէ կը հանէ։

Այս մեթոդը խիստ մեծ առաւելութիւն մը ալ ունին Գուտնաբոր պատկերները փայտի վրայ տպագրելը այնքան մեծ դժուարութիւններ ունի, որ գրեթէ անկարելի է։ Այսօր գունաւոր լուսանկարները եթէ ոչ ընդհանրացած՝ դեռ գիտունին համար գաղտնիք մը չունին։ Դիտուած է որ ամէն գոյն կրնայ երեք գլխաւոր գոյներու վրայ անանց խառնուրդին վերածել. կապոյտ, դեղին, կարմիր։ Արդ, գրտնուած են անանկ բաղադրութիւններ որք ապակիի մը վրայ քսուելով այդ երեք գոյներուն մէկէն միայն կ'ազդուին. ուստի շատ դիւրին է միանոյն առարկային երեք լուսանկարները քաշել, որոնք իւրաքանչիւրը անոր մէկ գոյնը կը նկարէ. եթէ այդ երեք ապակիներէն վերի մէջտեղով երեք կապարներ պատրաստանք և տպենք իրենց համապատասխան գոյներով, այնպէս որ իրարու վրայ գալով երեք պատկերները միակ մէկ հատ մը ձեւացնեն, այն ատեն կ'ունենանք տարարկային նկարը իր բնական գոյնքով։

Զ. ՊԻՐՊԻՐԵԱՆ

իր պատկանած ցեղայնութեան (բառերու փոխոխութեամբ մը)։

Եւ ատիկայ Պոլսոյ մէջ չի պիտի ըլլար։ Այդ ցեղայնութիւնը, ցեղը՝ իր բոլոր յատկանութիւններով, դիմը՝ իր ընդարձակ ընկերային հոդերանական, դիծերով. վերջապէս ցեղը՝ իր ամբողջութեամբ, իր անեղծ խորքովը և կեանքովը գաւառին մէջ միայն կրնայ ամփոփուած ըլլալ, ուրեմն ինչ ցեղին ուրոյն գրականութիւնն ալ զգաւառին մէջ միայն պիտի կրնայ գոյութիւն ունենալ, և ասկէ՝ գաւառական գրականութեան հարցը, որ սա օրուան հարցն է։ Գաւառացի գրողներ, որը իր բանաստեղծի միամիտ հպարտքովը, ու ո՛րն ալ իր քննադատի կշռուած խորհրդածութիւններով, — պիտի հանեն գաւառի գրականութիւնը՝ դէռ իր երբեմի տղայ կեանքին մէջ կրցած է տարբեր ձգտումներով մեր դուրս բերել։—բոլորուհցան այդ հարցին շուրջը, որ թերադրութիւնն էր նոյն իսկ ինքնաճանաչութեան պէտքին, գրական ցեղային բանաւոր ու բարոյական գոյութեան մը իրաւունքը ապահոված ըլլալու համար։ Հարցը ինքնին չէ առնցմէ զոր կարելի ըլլար հաղորդակ տողերու մէջ, մեկ ակնարկով, փրուան բերել, —հակառակ որ այնքան մէկին նպատակ մը կը կրէ իր մէջ։ Բայց պէտք է խոստովանիլ թէ, այդ հարցը, վաղուան գրականութեան,— գաւառի գրականութեան, մեր ցեղին անկապտելիօրէն սեփական գրականութեան հարցը, —գրական ամէնէն նուիրական հարցը զոր կարելի ըլլար ներկայանալ, — նուազ պատուաբեր պարագայ մը պիտի չըլլայ բոլոր անոնց համար՝ որոնք դայն առերծեցին։

* * *

Այդ հարցն է հիմա սեղանին վրայ։ Եւ մեր մասնաւորական օրուան կեանքը դլխաւորապէս ու գրեթէ այն կարծիքները, պատասխանները, պատասխանները՝ ինկնաբերի կերպով կը կազմեն զոր կուսան գաւառացի ու Պոլսեցի գրողները, երամպարակաւ իրենց ուղղուած հրոցներուն առիթով՝ ի մասին վաղուան գրականութեան։ Զարմանալի է սակայն որ պոլսեցի գրողները՝ մեծամասնութիւն չեն կրնար ըմբռնել սա սեղնական բանը կը զբաղուն թէ՝ գրականութիւն մը՝ անվեն բանէ առաջ ի՛ր ցեղին գրականութիւնը պէտք է ըլլայ։ Իսկ այդ ցեղը ուրիշ ո՛ր և է տեղէ կամ գաւառական ո՛ր և է մասէ մը առաջ պէտք է փնտռել ընդարձակուին մէջ։

Եւ այն աւելի կամ նուազ երկրորդական պատճառաբանութիւններ՝ ընդդէմ միւնոյն հարցին, որոնք կ՚առանկուին անոնց կողմէ՝ ընկերային, կամ գրական ոճնեներու ձեւերուսակ,—մասամբ մը նմանն խեղդելու խնդիր մը՝ որ ճշմարտութիւնն մին է ինքնին, գուցէ անոր համար որ անոր քով պիտի խանգարէր նուազ ճշմարտութիւն մը՝ որ իրենց դէմին պիտի յայտնուեր։

Գաւառական գրականութեան կարեւորութիւնը ո՛չ իսկ ժողովրդային հաւասարիներու, աւանդութեանց կամ մասնիկի առասպելներու տեսակէտն է, —ինչպէս սրամտաբանելոյն տգիտակամիտ խորհողներ ալ,—երբ անկիա է որ պիտի կարգայնէ իբրեւ մեր մայր գրականութիւնը, հայ ցեղին գեղեցկագիտական ինքնայատուն արտայայտութիւններն իսկ, անոր մասնաւոր աշխարհահայեցողութիւններն իսկ քանի որ այս ամէնուն առաջ ըլլալ, բարոյական առած է մէկէ աւելի սիգաններ՝ հին հեղինակներէն մինչև Թլկատնցի ժողովրդական բանահիւսութիւնն դէպ։

Միջավայրային նկատողութիւններ, իրերու ներկայ դրութիւնը, անուշա, հիմակուհիմակ կրնան հակազդել այդ գաղափարին գործադրութեանը, և առժամաբար խլանունք տալ մեր ընդդիմախօսներուն։ Բայց խնդիրը՝ հեղ մը սկզբունքը որդեգրելն է, իր ամբողջ առումին մէջ, և ատիկա յաղթանակ մը պիտի ըլլայ այդ գաղափարի գրականութեան համար, երբ մասնաւանդ այս վերջինին գերակշռութիւնը ընդունուի պոլսականին վրայ։ Անկէ ետքը կը մնայ խորհիլ թէ ի՞նչ միջոցներ ձեռք պէտք է առնել ինքնը պատ։

* * *

Փակագիծի մէջ, հոս, ըսեմ թէ միակ բանը որ դիս կը շուարեցնէ կեղծի խնդիրն է ատիկա։ և ես կը հարցնեմ թէ գաւառարարքաներուն մէջ պիտի կրնայ, անուշա ընկերաքանական և միջավայրի պայմաններու համեմատ, առանձնութիւն տանիք ծառայելու համար գաւառի դրականութեան մը։ ոստանի բաղդատ մը պիտի կրնայ առաջ գալ, թէ՝ իւրաքանչիւր գաւառ իր առանձնայատուկ ինքնատիպ մշակմանը պիտի հետամտի, մեկ խօսքով, գրական և լեզուական կեդրոնացում կարելի պիտի ըլլայ հասանելի գաւառի մէջ լեզուի միջոցնակութիւն առաջ բերելու համար թէ լեզուի սպակեդրոնացման դրութիւնը պիտի վարէ այդ ցանկացուած գաւառական գրականութիւնը։

* * *

Ահա՛, «մեր մասնաւորական կեանքն»ը։

Ես ալ, իմ՝ մասիս, այս հարեւանցի նօթերով, որոնցմով երբեք միտք չունէի լայն ու վերլուծական տեսութիւն մը դիրքնելու օրուան գրական հարցին վրայ,—սիրեցի արձագանգ ըլլալ գաւառացի գրողներու՝ վաղուան հայ գաւառական գրականութեան դաստն նրկատմամբ ընդունելով անոր բանդագ գեղեցկութիւնը, ամբողջական ճշմարտութիւնն ու հաստատական պէտքը,— նշանակելէ ետքը, այն ոգին միայն, որ սա ժամուս մեր մասնաւոր կեանքը կը յատկանշէ, եթէ երբեք կարելի է այսպէս անուանել թերասաւեւոր մը, արժէքն այլ ա՛նքան հմայքոտ որ կը պտաի հիմակ և որ չեմ գիտեր թէ երկրաւոր գրականութեան կը վերաբերի թէ վաղուան։

Ա՛Ր.

ԽԱՐԻՃԻՅԷ

ԱԼՄԱՆԵԱՆԸՆ ԱՀՎԱԼԸ ՏԱՆԻԼԻՑԷ ՎԷ ԽԱՐԻՃԻՅԷՍԻ։— (Նէ—Եօրէ Հէրալտ)ին պիր պէնար մախասուսնան մուդրէպէն տիր։ Ալմանիանին կէրէք իարիճի վէ կէրէք տաթիլի անվալը հաղրէպի կէրէլի պուէրան նամիզ տէլիլ իսկ ամ, էնտիչէնէն տախի իալի նէկիզ տիր։ Ռումիու տանիլիէնէն օլարագ՝ մուհանգէպքերան ջրրգաբը վէ չիֆիլիք մահալլանը (Ակիտիլիէնէրին) էքսէրիսի գանալար լայիհարանին մէկիզի թաթպիգա գօնտրմանիա դարչը չիմիտիէ գտնար մուխալէֆէթ իմանէքատ Դնտուդլարընտան, հիւքիմէթ տէր կէօնա միչբիւլաթը կէօղիւնէ ալարագ իչպու լայիհէյի մէկզրի թաթպիգէ գօյմադա գանիր վիրմիչ տիր։

Ռումիու խարէճիյինտէ կէլինճէ Պու տախի խայլի էնտիրէ վիրմէքատ տիր։ Ալմանիա էֆէնարը ռումմէյէտի չու Զին զարիլէսինէն պիր կիւն պիր սատի էվվէլ գինբիթուլագ չարէսի թարգիսարը պուլունտայր։

Իթալիա իթթիֆագը միսէլէս մուահէտէսինի թէճտիտ իմմէք իչին, պունա գարշը թիճարէճէ պաղը միսատատաթ իսթինտալը նիրու խայրի։ Ալմանիա հիւքիմէթի թարաֆընտան Գօնտ Պիւլով Բուսիայա դարշը ունտուլու հինայէ քալիթիգատանը թէրվիճ իտէճէք օղուրսա Բուսիան տախի, մուգասէլէ խանէտէրինի չիմտիտէն պէյան իլէմիչ տիր։

Տիկէր թարգիսան Ալմանիա իլէ Միսթիմէմայի Ամէրիգանին մինատապարը տախի բէք էյի պուլունմամադատա արը։

ԱՒՍԹՐՈԱԼԻԱ ՀԻՒԻՐԻ ՄԷԹԻ ՄԻՒԹԷԼԷՏՏԻՍԻ։—Ատրբա իա հիւքիմէթի միԹԹէ տախի բուլամէնթատանա իկէ բէս։ քիւատանը Իսկիլիէրբա գրարը եէնիճի Էվալ հաղրէպէրի նամիզա թրա իկէճէք իւզրէ, ինկիլիէրատան ազմէթ իսէն Տիւք արը Բօրնոպալ, տախա իպիխատարընտա Ամարբայա մուվաբէթ իսէճէք։ բէսը քիւսար թրա իկէճէք տիր։ Միւշարիւէ՝ իւք էօնճէ գրաշ էավարա հաղրէպէրի թարաֆընտան քէչիսէ օղնան թէլէկրաֆնամէի Բարլամէնթօ հուզուրընտա կրաաթ իկէճէքնէ սանրա, պիր նուէթ։ իկրատա իմմէք։ պատէոս Բարլամէնթօ ալարանին բէսը մը թանլիթի թրա իկէճէք մէնիսակ տիր։

Իսկիլի զանէթանարը պու միւնասէպէթլէ զանէթ միթէքխիրանէք պէնարեր նէչէ իկէճէք տիր։

Էզճիւմլէ «Թայմս» զնազէթասը պու պանտնէ չու սուրէնիլէ իսարէյի վնան իկէճէք։

«Մայիսին սուղ զանանու կիւնիս, հէգէյան իսէն պիր վազասը մուհիմ Ինկիլիզ թարիխի միլլիխանատ պրթուն եազը իւէ ժողլամատա չայիսանարը։ Տիւք ղը Գրանուալ քիւրէյի արզին լօթէ թարգիքնատ հէնիզ թէէզակա վիմիշ օլան հիւքիմէթի միսմիսէմայա հէյեթինին Բարլամէնթանատա իլգ տէիա զլչարագ քիւչատ իչլէմիշ տիր։ Պու հիւքիմէթէր տանա պիւյիւք ուրատ տանա զլչատէ նումիուրատ պիր հիւքիմէթի մէրքէզիյէտ թարի օղմազլա, հուգուգ վէ մէնաֆիյէ ատամիյէ մաղհարիյէթ իչին, հուգուգ զաթիյէլէրինանէն պիր գրամբը ֆէտա իսէյմիշէր ամիր։»

ԲԷԹԷՍԳՈՒԻՐԿ ՍԷՅԵՆԱՔԱՐԸՆՆ ՍՕՆ ԻՆԻՒԲԵԱՐԹԸ.— Ֆրանսա խարիճիյէ նազիրը Մ. Տէլգասէ Բէթէսգուիրկ սէյենաքարընան սոնտա ինիւբեարթը։ Ֆրանսա խարիճիյէ նազիրը Մ. Տէլգասէ արարընտա ճէրէյանա իսէն ուզուն մէլազաթ հազգընտա բէք ազ թաֆսիլաթ վար տիր։ Ֆրանսա՝ Զար հաղրէպէրինին Մ. Տէլգասէ իլէ իբի սատի կէօրիշիյի՝ վէ էնայի միւլազաթտա հիւքիմէթնին հաղրը օլմասրը իչար օլունիյոր։

Իօյլէ թասմիտտան սոնրա Զար վէ Զարիցա հաղարաթը քէրիմէրի կրան տիւշէյլէրի, Մ. Տէլգասէ հաղրը օլտուղու հալտէ զապուլիյէթ սալտնանա կէթիրմիշէր տիր։

Բուսիա տատաքնա այինա օլանլարնա սատէէ կէօրիւնէն չու մուսմէլէ, էհէմմիյէթի ազիմիյ հայիլ օլտուղու թատիզ օլունար։ Մ. Տէլգասէնին պուլտուղու հիւանի գապուլը ֆէվգէլատէյէ պիր տէլիլի սիւէր տախի՝ Ֆրանսա խարիճիյէ նազիրընին սէլպանը վազրատա քէմալի մուվաֆֆագիյէթլէ ատէթ իմմանի վէ պիշիմիէ վիրէյա մէրքէզիյէտ տէնէսինէ նէզարէթ բուպուլէթ վէ հիւրիէթի քամիլէյէ նայիլ օլմար տիր։

Մ. Տէլգասէ իլէ Բուսիա վիրէյանը պէյնինտէ ճէրէյան իսէն միւղաքէրատի Ֆրանսա վէ Բուսիա պէյնինտէքի իթթիֆագը պիր գաթ գանա գուվվէթլէնտիրմիշ տիր։

Պու միւլազաթլարէ նասարընտա հիւքիմէթէյնին Զին անվալը հաղրէխնանի սալիք օլանագլարը թաթթ ու հարբէքէթ թանին խուէրէք խուսուսը մէզքիւրէ միւթէալիք մաղիյէ մէսէլէսի տախի թէսվիյէ իտիմլիգ օլմասը ինթիմալան արի տէյիլ տիր։ Բուսիա խանէսանը իմբէրատօրիսի պու այզարիֆնտա զուհուրնա ինթիզար իտիլէն Զարիցանին թէվէլլիւտունէն սոնրա Բէթերսոֆա վէ պատէհա Դրանսայէ կիսէրէք ապէրի մանսուլարտա հաղը պուլունանագլար տը։

Զար հաղրէթլէրինին քիւչիւք հէմշիրէսի կրան տիւշէս Օլկա Այէքսանտրովնանին Օլէէնպէրկ կրան տիւքիւլ իլգտիլմասը պու եազը Բէթերսոֆ սէպարընտա իսթա իսիլէնէք տիր։

ԹՐԱՆՍՎԱԼ.— Լօրդ Մէթուին Պիւնեֆօնթանտա Պօէդրէտէն պիր թօր զապտի էսէրէք վուգուպուվան միւսատէմէտ սէօրմ Պօէր թէլէֆ վէ պիր խայլագա էսէր իմմէք տիր։ Զապտ օրնանան թօր ազատմէէ Զելիքէթս նէգատ Լինկիլիզէրատէն ալընմըշ իսի։

Դնեքէտ օլտուղը մալիամ օլէպան, էսքաք Տէվլէթին, Բէրբաքդրտա պուլունան Ժէնեքալ Տը Լարէյ իլէ պիրլէշէնէն մէհմէլ օլունտը։

Տէվլէթին Գաղ միսթէմէլիքատը նա թէսարուզնագ միւէսսիր օլամամաղը միսմայիէյէնին ֆիքրինի գէտէլէմէք տիր։ Չօգ սէֆալար ուզուն միւատէթ գէրսէրի թալաշրագ պրաստրա տախի սէյլիկ էմնիյէտի կէզոթէրմէքատէ պազանտրոյր իմիշ։ Ժէնէրալ Պոթանին էֆէքտը Տէվլէթի գամանալըգտան իսրաճ իմմէք իսէ տէ միսմաթէէն Թանը իմաստա ալմագ զապլը օլամաքտը։ Շանէգ Պոթա թէսիմ օլտա պիրէ Տէվլէթ եալընդգա մուհարէպէյէ սէվամ իսէճէյինի մուսիէն պէյան իմմէք տիր։

—Պոէրէրին Հարթ Պէյթ Ֆանկպէնն տաքի մուվաֆֆագիյէթինէյէ Տէլարէյի խայլը մէյուս իմմէք տիր։ Մուսայիէն ինիմիսի քի Վազմէրէնսթէէյէ ճէքիլէճէք տիր։ Իտաէթատէ պրէզնան տաքէր բէր ուճագ պիր մըգտարա թէՀէզզիւլ իմմէք տիր։ Վօլմէրէնսթէտա Պօէրլէր թարգիճնատա էէնի վագարը իտարէ իմմէք տիր։

—Եօհաննէսպուրկտա պուլունան մաղազալարատան չոզու մուամէլէքը թիճարիյէյէ պաչլամըշլար վէ Թօպիպ պին իլէ Թրէճերի մատէնլէրի տախի իշէսիրէյէ պաչլանըմըշ տը։

—Մատամ Պոթա Մ. Բրիւկէր իլէ միւլաքաթ իմմէք իւզրէ Եվրոպայա սէյահաթ իմմէք իւչին Տիրպանա միւվաֆֆագիյէթ իմմէք տիր։

—Ճէնովպատան «Տէյլի Մէյլ» իչար օլունտուգունա նէզարէն Մ. Բրիւկէր Յունիսին Իլգ հաֆթասը Ամէրիգայա միսթէվէճճիհէն հարաքէթ իսէճէք իմմէք։ Միմասիլէէին հիւանի գապուլը իչին Զիգաչօ վէ Նիւ Եորգ տէֆգաքաթլարը պէպիլ հագբրըգլարտա պուլունագտա տը։

Զին.—Բուսիա խարիճիյէ նազիրը՝ Զինին թազմինաթը հարպիյէի թէէսիլ իմմէք իւզրէ պիր խթիպրազ ազատ իպէճէյի էնտաճ իսթիգրազը մէղքիւր տիւվէլի միսթէֆիգէ թարաֆընտան թէէքքիտէ օլունտաղընը պէյան իմմէք տիր։ Ամերիգայա, Պաչանանգ Մօրմոնլարը պաչը Մբ. Բէնդն կէչէնէրտէ վէֆաթ իտէրէք 1,000,000 ազար դասար պիր սերվէթ թէրք իմմէք տիր։ Պու մէպղանան 200,000 ազար միսթէվէֆանդն 5 գարբը իլէ 33 էվլատնա միսթէպգաբընդգրախի Բէնդն ֆամիլիասը ազարարընտան միսթէչէքթիւ պիր չէքքէթ թէրք օլունմաչ տուրէ։

ՄՕՍԳՈՒԱ.— վազխի նիր էմր նէչր իտէրէք, տախիլի մէմլէքէթտէ քիմէնէն տէնէն մէնն իմմէք տիր։ Շու դանունա մուգայիր հարէքէթ խաէնէր 500 բուպլիյէ գասար ճէգայի նազարիկ տիւչար օլաճագլար տը։

ՐԷՆԿԼԻ Ֆոթոկրաֆքին մուճէքտի Սվէէրալըմ. Կարմէնէ եազընտա Լօնդրայա կիսէճէք տիր։

ՍՐՊԻՈՒՄԱՆ պաչ բանիպի իլէ հարպիյէ նազիրը Իթալիա իմմէք օլտուղարընտան պունտարին ալէրնէթ Մ. Լ. Գօլմէթչէլիք պաչ բանիպ ղէ Մ. Պօնիվար Եազօվիչ հարպիյէ նազիրը թային օլմաչ տուր։

ՎԷՊԱ.— Դարատա իբիսի էվլորալը օլմադ իւզրէ եէնիսէէն ալթը քիչի վէ պատան Թուբուլարագ իբիսի վէֆաթ իմմէք տիր։

ԹԷՎՃԻՀԱԹ

Վէզայիֆիր մէմուրիյէթլէրինի՝ եանի իրիճա իլգէմէքտէ օլմադարընտան նաչի Թանպուլաս Շամ ճանճաղը միսթէարքիր սատէթլու Ապտիւլ Ղանիի քաչա հաղրէթլէրինէ թէրճիլէն Բուսէյնի պէյլէրպէյլիի բայիէսի վէ Դուսոլա վիլայէթի ինարբէ մէճլիսի պաչ քէսիպի իզզէթլի Սամրդ Վիճանանի էֆէնտիէ թէրճիլէն տրիպոլիի սանիէ սընրքը Միսթէմայիզի վէ Պիրէլա վիլայէթի մէճլիսի իտարէպաչ ֆէնթիի ռիճանու Շէմի վէ էվլադ մուտիրի Օսման Շէրմի վէ Մէքթուպի դաղմի միսմիյիզի Ապտիւլ Մէճիտ Վէֆպի, Էվլադ միսարի մուտալիսի Ֆէրհան վէ Հալեպ մէքթուպի գաղմի խուլէֆասընտան Իպրահիմ Վէհպի վէ Պէրութ թէլէգրաֆ մուխապերաթը Թիւրքիէ մէմուրընտան Մէհմէտ էֆէնտիրէ ռիթպէլի սալիսէ.

ՃԻՆԷԹԻ ապէրիյէյէ այիս խուսուսաթտա վազը օլան խրատէմաթը հանէնէնինդ մէպնի Պասրա Ֆիրկիսի էշրաֆընտան Ֆատատէլու Մէհմէտ բաչա Գաղրէթլէրինի թէրճիլէն Բուսէյնի պէյլէրպէյլիի բայիէսի վէ Դուսոլա վիլայէթի ինարբէ մէճլիսի պաչ քէսիպի իզզէթլի Սամրդ Վիճանանի էֆէնտիէ թէրճիլէն Տրապիզանի Սանճագը Տ. Բաքէն Մ. Վ. Կիւլէսէրեան վէ Տ. Յովհաննէս Աւագ քհնյ. Մկրտան իրիճայը վազիֆէյի Թային գրլմըշլար տը, բազար իրիճի ոլիս միւշարիւէրիսիմա Մահանդարան իշլերի իլէ իշղալ օլմըշլար տը։

—Պէշ քիլիթ սէնէգապատի Հայ կաթոլիք եկեղեցիներէրէ Լուսաւորչական եկեղեցիներէ տէնալէթ իսէն Հուրիկեան Յովհաննէս Վ. ու տէիա եինէ էրմէնի եկեղեցիների թէրքլէ թէքքար Հայ կամօլիք եկեղեցիներէ միրասամ՝ Ի իրիճի անչըքմէշ օլմասը իլէ Բաթրիգ վէ Կաթողիկոս բիրթպէքլու Էֆէնտուէլեան Գէորգ էֆէնտիլերի մէրգումին թէքլիֆինին գապուլ իմմէղանէ էլվէվ Երմենի Բոմբիգիանանէքսնի իկզարը քէֆիյէթլէ պութալէպին նգապը իչին էնպասը մանիֆէսթօսպ օլմասարընտա տայիր թանգիգ Վրա խրիմէսինի իմմէք տիր։

—Իզմիր սանճաղը Եալովա գասարնա միւշտաղ Բարիզի (Վալէտէրէ) էնտիսի մասիմպէ մէպէլէսնէրէ՝ զանը թէպուսի մէպնէպ իմմէք նէլլէթինտէ պուլունանչլար իսէ տէ պէրէքէթ վիրմէք իչին Բաթրիգ հաղրէթլէրի թարաֆինընտա Տրապիզանի Սանճաղը Տ. Բաքէն Մ. Վ. Կիւլէսէրեան վէ Տ. Յովհաննէս Աւագ քհնյ. Մկրտան իրիճայը վազիֆէյի Թային գրլմըշլար տը, բազար իրիճի ոլիս միւշարիւէրիսիմա Մահանդարան իշլերի իլէ իշղալ օլմըշլար տը։

—Պէշ քիլիթ սէնէգապատի Հայ կաթոլիք եկեղեցիներէրէ Լուսաւորչական եկեղեցիներէ տէնալէթ իսէն Հուրիկեան Յովհաննէս Վ. ու տէիա եինէ էրմէնի եկեղեցիների թէրքլէ թէքքար Հայ կամօլիք եկեղեցիներէ միրասամ՝ Ի իրիճի անչըքմէշ օլմասը իլէ Բաթրիգ վէ Կաթողիկոս բիրթպէքլու Էֆէնտուէլեան Գէորգ էֆէնտիլերի մէրգումին թէքլիֆինին գապուլ իմմէղանէ էլվէվ Երմենի Բոմբիգիանանէքսնի իկզարը քէֆիյէթլէ պութալէպին նգապը իչին էնպասը մանիֆէսթօսպ օլմասարընտա տայիր թանգիգ Վրա խրիմէսինի իմմէք տիր։

—Ամերիկա, Բաթրիգ հաղրէթլէրի իշտիրաքի կրնին մասրանդ Մայր Եկեղեցի Թաղ. Խորհուրդներէ Հորդանանի անդամներին իմմիտա իմմարիւէրէք քէնտի դիյանէթի թարէրընտա՝ պիր միւշաւէրէ Մայր Եկեղեցին թամիրատը էչ՝ պաղը իմմիզատանը միւզաքէրատա պուլունանագմը։ Խնտասը իլէ Ս. Մատաստածին Եօրմանարան գասարը թանդիմարն խիմամ պուլունանը արզա պուլուրմագտա տը։

Կաղանթա Կենդրոնական Մասնաճիւղարանա տանա պէօղ՝ պիր ընթիդամ վերմէք իչին Բաթրիգ հաղրէթլէրի թարաֆինընտա Տրապիզանի Սանճաղը Տ. Բաքէն Մ. Վ. Կիւլէսէրեան վէ Տ. Յովհաննէս Աւագ քհնյ. Մկրտան իրիճայը վազիֆէյի Թային գրլմըշլար տը, բազար իրիճի ոլիս միւշարիւէրիսիմա Մահանդարան իշլերի իլէ իշղալ օլմըշլար տը։

—Պէշ քիլիթ սէնէգապատի Հայ կաթոլիք եկեղեցիներէրէ Լուսաւորչական եկեղեցիներէ տէնալէթ իսէն Հուրիկեան Յովհաննէս Վ. ու տէիա եինէ էրմէնի եկեղեցիների թէրքլէ թէքքար Հայ կամօլիք եկեղեցիներէ միրասամ՝ Ի իրիճի անչըքմէշ օլմասը իլէ Բաթրիգ վէ Կաթողիկոս բիրթպէքլու Էֆէնտուէլեան Գէորգ էֆէնտիլերի մէրգումին թէքլիֆինին գապուլ իմմէղանէ էլվէվ Երմենի Բոմբիգիանանէքսնի իկզարը քէֆիյէթլէ պութալէպին նգապը իչին էնպասը մանիֆէսթօսպ օլմասարընտա տայիր թանգիգ Վրա խրիմէսինի իմմէք տիր։

—Ամերիկա, Բաթրիգ հաղրէթլէրի իշտիրաքի կրնին մասրանդ Մայր Եկեղեցի Թաղ. Խորհուրդներէ Հորդանանի անդամներին իմմիտա իմմարիւէրէք քէնտի դիյանէթի թարէրընտա՝ պիր միւշաւէրէ Մայր Եկեղեցին թամիրատը էչ՝ պաղը իմմիզատանը միւզաքէրատա պուլունանագմը։ Խնտասը իլէ Ս. Մատաստածին Եօրմանարան գասարը թանդիմարն խիմամ պուլունանը արզա պուլուրմագտա տը

Ապա, հանգուցելոյն դագաղը—որ յատկապէս ընկուզենիէ պատրաստուած էր— հանդիսաւոր եկեղեցւոյ բակը հասուցաւ, յուղարկաւորներէն՝ Տեարք Յովակիմեան Դաւթի, Կիւմիւշբերեան Տիրան, Տէր-Հովսէփեան Միհրան՝ Սուրենեան Թոդմէի և այլք դագաղին քովերէն մղմիր բռնած էին։ Դագաղին վրայ ոչ մի ծաղիկ չի դրուիր թէև խնդրուած էր հանգուցելոյն ծնողացը կողմանէ, սակայն երեք հոյակապ ծաղկեփունջեր կը զարդարէին զագաղը։ Առաջինը՝ տարաբազդ ծնողացը կողմանէ առ ողբացեալ դուստրն՝ Օր. Վիքտորիա. Իսկ երկրորդն Տէր և Տիկին Տոքթ. Թորգոմեանի, իսկ երրորդն՝ ի Բարիզ գտնուող՝ Տէր և Տիկնէ Ս. Ալշենեանի կողմանէ նուիրուած ծաղկապատկերի, ծանանչ առ ողբացեալ վաղամեռիկ քոյրն Օր. Վիքտորիա։

Եկեղեցւոյ բակին մէջ վերջացան տխուր արարողութիւնք և ներկայք իրենց խորին ցաւակցութիւնին արտայայտեցին զգակիր հօրը՝ Աղնուաշուք Գափամաճեան կարապետ էֆէնտիին. որ սոյն պատուն՝ ոլոռն ոլոռն արցունք կը թափէր։

Հանգուցելոյն մարմինը՝ դագաղաւոր կիր կառքի մը մէջ դրուեցաւ, և ՅՈԳԱ դարկաւորներն ետ մը՝ ոտանէն ոտանի կառքերով, մինչեւ Շիշլիի գերեզմանատունը առաջնորդուեցան, որոց մէջ կը գտնուէին Տ. Բարկէն Ծ. Վ. Կիւլէսերեան և չորս քահանաներ, Բազաքական ժողովոյ դեր-Ատենապետ Սարգիսեան Սուփան բաց, Խարեան Գրիգոր էֆ. Տոքթ. Թորգոմեան, և այլք։

Տ. Բարկէն Ծ. Վ. գերեզմանատան մէջ թաղման արարողութեան նախագահեց, և հուսկ ապա վաղամեռիկ Գափամաճեան օրիորդին մարմինը ամփոփուեցաւ, Գափամաճեան գերդաստանին յատկացեալ դամբարանին մէջ։

Արդ, հանդէպ այսպիսի խօսուն դագաղի մը՝ ո՛վ չի բռնցուեր իմաստունի խօսքէ՝

«Մ՚վ մ՝ դիւրդ դաւն է յիշատակ քո։»

ՎԱՂՈՒԱՆ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

1901 — 1318 1901
ՏՕ. ԼՍ.

Օր	Մայիս	Մ՝երմ.	Մայս.
3	Ե. ամ. Լգ. օր Յին։ Օրհ. աւագ. ամ. «Երկնցուք երդ.» Հրց. գկ. բ. «Նախայաւիտեան.»	27	16
Մգ. Հգ. ամ. Ե. «Սուրբ. Կայի ալս.» ցկերգն։			
9.26	—Լա. Համբարձումն Քրիստոսի։		Կեսօր
Կեսօր ՀՈՒՆ Քրիստոսի։			4.43
4.50			

ՊԱՏՄԱԿԱՆ.— 1887 Մայիս 3ին Բերայի Աբուլեսամիին բայման հանդէսը տեղի կ՚ունենայ։

Ս. Զ.

ՏԱԽԻԼԻՅԼ

ՄՈՒԷՊՊԼՏԷՆ ԴԱՒԷՊԵՆՏԻԿ. — Եվրոպայէ ֆիրար իւլ էրպապը ֆէսատա իլթիհաղ էդլէփիկերի վէ նէշրիյաթը մէլէհնէթ քարանէտէ պուլընտըգլարը իտտասարլա մաղունալէհիմ օլան Իզմիր կէօմրիւյի միւսթահէմէյանէտէն Նամի Ղրիղոր վէ Դաւվէթ քասթիրլիրնէն Գասբէր Բաղալը Աղի Ֆանարթվէ Բօմա սէֆնարէթի սէնիյէսի իւզէրինէ քեսթիրիլի Խալիլ Թէվֆիգ վէ մէքթեպկի Թըպպիսէյի շահանէ թաղէպէնինէն Էտհէմ Բուհի վէ Ճինէվրօ էֆէնտիների սապրգը Քեսամի էֆէնտիներ հագլարընտա իթրա զըրնան թահգիգաթ իւզերինէ Հիլեթի Իթթիհատը յէտէն ճինայէթլէ իթթիհատ իտիմին օլմալարընտան նայի զուսուլը մուհրքամանը ճէզասյէ գանունունան 371 ինճի մատտէսի մուճիպինճէ մուգթէզան մէճլիսինճէ իրգա վէ մուհասէբէճի զըտ յապիյէլերի պիլ իճրա մէրգուսունան մայէ իւլ իթհամլերի օլան էֆալէ ճիբրանթերի պապիթ օլտուզընտան գանունը ճէզանին 58 ինճի մատտէսինին ֆիզիրան ուլասընան թէվֆիկէն Մուէպէտէն գարէպէնտ իտիրմէկերինի ճինայէթտէն հէօքմ օլմասընա վէ ուսուլը մուհասէբամանը ճէզասյէ գանունունան 377 ինճի մատտէսի մանիֆուզուճա իտտարէ իթտիրիմսիզճէ մարքէզինի ճինայէթտէն հէօքմ օլմասընա վէ ուսուլը մուհասէբամանը ճէզասյէ գանունունան 377 ինճի վէ 378 ինճի վէ 381 ինճի մատտէլերինէ մէվատտար սարիրսի ահրամիրնա թէվֆիգ մուամլէ օլունմասը մէրճանա պիլտիրիլմէյ ճէմանլէ իլանը քէֆիյէթէ իտիմատար գըլընտը։

ԹՈՒՐՔԻԱ ՎԷ ԵՈՒՆԱՆԻՍՏԱՆ.— Շերէֆճառմուր պուլդրան Իրատէյի Սէնիյէ մուճիպինճէ, Բէյնէ սուլ իշլերինտէ ինչա իտիլէճէք սէմիր քէօրիւսիւնին բլանլարը ֆէրիգ սէատէթլու Սէյֆուլլահ յաչա հազրէթլերի թարաֆընտան թէրթիպ իտիլուպ, Թիճարէթ նահատ նէզարէթի ճէլիլէլերինէ էվղաներիյէճէր տիր։ Քէօրրիւնիւն հէր իքի ուճունտա պիրեր ֆրքդայի մուհաֆըզ պուլունտուրուլաճագ տրը։

ԲԱԹԻՐԻԴ ԻՆԹԻՒԱՊը.— Իզմիր Բուռնճէմանթը մինթէխիպլերի կէչէն ճէնամա կինինի իմթիհան իտէրէք, Ֆէ-ֆէէր Բաթրիգանսէսինտէ թէչէքքիլ իտէճէք ինթիհասը ուսուսի մէճլիսինտէ հազրը պէտրունտան նայի զուսուլը մուհրքամանը ճէզասյէ գանունունան 371 ինճի մատտէսի մուճիպինճէ մուգթէզան մէճլիսի մէճլիսինտ

ԻՆՉՊԷՍ ՊԱՆՔԷՐ ԵՂԱՒ

Ինչ աղուոր բան կ'ըլլար եթէ մարդիկ իրենց ուսելիքը պատրաստ գտնէին ջուրին պէս։ Այն ատեն առատ վաստակ և կամ չատ մը եկամուտներ ձեռք ձգելու համար խորամանկութեան պէտք չէր մնար, ուղղամտութիւն է անդին բան մը չէնք կրնար ըմբռնել և մի՛ գուցէ յաւէտ երջանկութեան ասպարէզ մը կը բանցուէր մարդուս համար։

Տարիներով կ'աշխատինք դպրոցներու մէջ ու յետոյ երեւակայութեամբ և յոյսերով լի յանդուգն կերպով հրապարակ կը նետուինք (իբր թէ մանր մաթիւդական հաշուով 2 ք... 1 պիտի ընենք)։

Ինչ տխուր իրականութիւն։ Գլուխիս հազար ու մէկ տեղ կը զարնենք (մինչեւ որ պատուի) և կրնամ նէ քեզի յարմար գործ մը գտնի։ Իրաւի է թէ ամէնքս ալ պանքէր ըլլալ կ'ուզենք. ոչ ոք արհեստի կը հետեւի. բայց ինչպէս կ'ըսէ առածը «Էլ նէ = բոզ օրն տէրէն, էլ նէ = քը ոզ օրն ժէն.» «զէնաաթրն քէսթիւսիս օլմազ։ ինաանրն քէսթիւսիս օլուր։

Այսու հանդերձ, ես ալ ժամանակին պանքէր ըլլալ կ'ուզէի (ինչ մեղքս պահեմ հիմայ)։ Այդ գաղափարաւ չատ մը փնտռտուքներ ըրի բայց ի զուր (թշուառականը դիւրաւ գանուելիք բան չէ որ)։ Վերջապէս օր մը, յուսահատած, կամուրջին վրայէն մը տաղաւաղ դացած պահուս ծանօթներէն մին ինձ մօտենալով զուարճութեամբ ըսաւ,

— Ինչ կը մտմրտաս, հազարին կէսը հինգ հարիւր է։

— Հազարին կէսը «կոլանով մաուլ» է, պատասխանեցի երեսս սրտամրտութեամբ հոգիս չատ նեղացած է։

— Տակաւին տեղ չի՞ գտար,

— Տեղ չատ, պանքէր չիկա՞

— Այդ ըլլայ փնտռածդ։ մի յուսահատիր սիրելիս քեզ համար պանրատ տեղ մը գիտեմ,

— Զարմանալի բան։ չուտ ըսէ նայիմ։

— Այն ինչ պանքէրը գրագիրլոմը պէտք ունի, բայց անոր քովը մանալու համար կոնակ կ'ուզէ՞

— Իսկ հասատատուն է, ես ժամանակին բաւական մարմնամարզութիւն ըրած եմ։

— Այդ չէ բնաւ։ Եթէ կ'ուզես յաջողիլ քեզ խորհուրդ մը տամ։ Գրենայ իւր կինը գաղը ու անոր ազաչէ. բարեսիրտ կնոջ մը համբաւը ունի ամիկայ և եթէ յաջողիս իր սրտին թելերը շարժել, ամուսինը անոր խօսքէն դուրս չելլեր։ Սա ըսեմ միայն որ մեր լամազոտ կին մրն է ատիկայ ինչպէս նաեւ տարօրինակ։ Կ'ըսեն թէ պզտիկ չուն մը ունի «մալոս» անունով զոր չտարացանց կը որէ. աշխատէ որ այցելութեանդ միջոցին նաեւ հանելի ըլլաս անոր։

— Որո՞ւ, շո՞ւնին։

— Հապա, այն ատեն միայն կրնաս յաջողիլ։

Միտքս դրեր էի որ պանքէր ըլլամ, ուրեմն ամէն բանի յանձնառու եղայ։

Հետեւեալ օրը յիշեալ պանքէրին տունը գացի Սպասաւորէ մը դուռը բացաւ (ազ տրիկ կոող սալամթասին)։ Հարցուց թէ ինչ կ'ուզեմ։ Ամենայն քաղաքավարութեամբ պատասխանեցի։

— Վանմարայլ տիկինին յարգանքներս մատուցանելու եկայ և իրմէ տեսութիւն մը կը խնդրեմ։

Սպասաւորին ժպտելով ներս դնաց և քիչ յետոյ տիկինը Ֆրկայանալով ինձ հարցուց

— Ինչ կ'ուզէք միւսիւ։

Ասոր պատասխան պզտիկ չունար մօտենալով սկսեցի ասել։ Ես որ այդ Ջորքոտանեին յաղթելութեանը վրայ նախապէս տեղեակ էի, փութացի նախ յարգանքներս մատուցանել իրեն ըսելով.

— «Մալոս՝», ազուոր «մաւոս», անոյ չիկ «մալոզ» ինչպէ՞ս ես դայլինք։

Տիկինը ժպտելով ինձ հարցուց

— Ինչ, «մալոս» կը ճանչնա՞ս։

— Հապա, անոր մեծ հարը մեր քով ծառայած է մանանակին. ինչ երախտագէտ կենդանի մն էր։

— Ներս դրամներդէք պարոն, սարսմ մը արէք

Ինձ նկատմամբ եղած այդ բարգանքը բնականէր անոր համար որ գրեթէ հեռաւոր ազգականութիւն մը կը յայտնէի։ Երբէք չը ապասեցի որ վերաբերն աղաչէ և «մալոս»ն չբերելով ներս մը տաչ։

Պանքէրի մը սաղմոն նկարագրել ուզելիդ կը դդամ։ Թաւշապատ թիկնաթոռի մը վրայ բազմելով սկսայ ամենայն բաղաքավարութեամբ տեսակցիլ տիկնոջ հետ և իմ փափաքս իրեն յայտնել։

Բառական յաջող վիճակի մէջ էի երբ ներսիդին սկսաւ սանկտուվրնայ ըլլալ։ Յիշեցի որ նսիթարդ երեկոյ լսեցած էիս։ Վայ թշուառական ոսի ինքմիրենդ։ փորձանք պիտի բանամ գլխուս և սկսայ ինքզինքս զսպել։ Խօսակցութեանս միջոցին ձեռքերս փորիս վրայ բռնելով ուշադրութիւն կ'ընէի որ... (սխ, ան ինչ սոսկալի վնյրկեան է)։ Տիկինը որ ժամանակ առ ժամանակ «մալոս»ին կը նայէր խնդում երեսով, մեծաւ մասամբ հաւանութիւն տուաւ առաջարկութեանս և ես ամապարանոք հրաժեշտի ողջոյնս մատուցանելու համար ոտքի եկայ ուերը խոնարհութիւն ըրի տիկնոջ, ալ չի կարենալով ինքզինքս զսպել։ Ինչ մեղքս պահեմ, բայց ատիկայ այնպիսի սրատմիկ ու ներդաշնակ հառաջանք մը եղաւ որ տիկինը չփոթելով կարծեց թէ իր սիրելի չունն էր որ կը մրմնջէր որով դէպ ի անոր դառնալով զղջորիկ ձայնով ըսաւ

— «Վո՛ւյ ծանդ» սիրեմ «մալոս»

Ադէկ ղղաակցայ։ Ան ինչպէս պանքէր եղայ, բայց չի մնացի։

ՊԱՒՂՈՍ

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՕՍԱՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—Բարեկամ քեզի բան մը ըսեմ, մի կարծէր թէ ապրիկ զաւակ ունենալը միայն հոգ ունենալ է, մանչերն ալ անոնցմէ աւելի մտահոգութիւն կը պատճառեն կոր ինձ։ Աղրիկներուս համար քիչ մը դրամ ծախս տալով թերեւս կրնամ պարտքերս կատարել, բայց տղուս համար ինչ պիտի ընեմ չուտած մնացած եմ։

—Ինչ պիտի ընես, լաւ դաստիարակութիւն մը տուր, մնացածը՝ վերջը ան ինքնին կրնայ աւարտել։

—Դի՞ւրին կը կարծես, եղբայր, ադ ըսածդ, զուսան պէտքերը գոհացնելու համար շնորհքով ուսում պէտք է, և մեր ազգային դպրոցները հեռի են այդ պէտքերը գոհացնելու։

—Մասնաւոր դպրոց ինչու չես դներ։

—Եղբայր, մասնաւոր ըսելով միայն Պէրպէրեանը կայ չէնք շնորհք, Գասարդիւղէն ալ մինչև Ռսպիւտար ինչպէս զրկեմ, գիւղերթիկ ալ գնելու անկարող եմ, ինչ մեղքս պահեմ։

—Ֆիէռներուն ինչուց չես տար, դէթ շնորհքով Բ—ԷՒՆ մը կը սոխվի։

—Զգէ եղբայր, անոնց ալ համը առի, երեք տարի շարունակաբար զրրկեցի, հաւատացէք՝ քանի մը լաւ դուրս բան մը անգամ չի սորվեցաւ։

Ամենեքեան, երկու պզտիկ դպիրներու մէջտեղ, նստեցին մէկ ծայրը նստան։ Կայնելու, մինչդեռ միւս ծայրը մաղոն կղպակներով ու խոտոռ գէմքերով երեք ծեր դպիրները աղտոտ ներմակ զգեստներուն մէջ, աչքերնին երդեցողութեանց գրքին վրայ, խառտոռ ու կոկորդային ձայնով կ'երգէին ցորեկուան պաշտաւութեան մէջ։

Ամէն անգամ որ նշանաւութիւն կ'առնէին՝ ուրիշ տիրացու մը դէմ կը բռնէր նշանպատ և ճիգով, ամպէս որ իր լեցուն այտերնին փրուռցուցումէն իր պզտիկ մութ աչքերը կը կորսուէին, վերջին ու նոյն թակ ձայնն մարթը կ'սլաքնէք, կը կարմրէր ցորչափ իր քոլոր ուժովը կ'երգէր։

Անշարժ ու վճիռ ծովը ամփոփուած կը թուէր ներկայ գտնուիլ իր նաւակին մէկտեղութեանը, իր մեռած մը բարձրութեամբ ալեակներուն գլգլունքովը խնամուռ ծովափը չոյելով։ Ու մեծդի ձերմակ ճանկերը թեւատարած, կ'անդնեմնէ՝ ի՛ր, կապոյտ երկնքին մէջ բոլորակներ գծելով, կը հեռանային, պտտուելով թռչելով մը վերադառնալու համար ծնողաբրած բաղմութեան վրայ, կարծես իրենք ալ հանդիսատես ըլլալու թէ ի՞նչ կ'ընէին անոնք։

Բայց անոնք երգը անտարտցաւ մնացած ու հինգ վայրկեան տեւողութեամբ «ամէնով» մը, երեցը քանի մը յանդիմանելէն բանէ մէջտեղ՝ որոնք միայն ունայ հնչուն վերջաւորութիւններով կը զանազանուէին։

Ցեղոյ անիկա նոնակինդիրը դարձաւ՝ օրհնած ջուրս ծրակելով, ակնամաղօթքներ՝ մրմնջելէ նաւակին մէկ ծայրը ու նաւակին կնքանիր ու կնկամորը դէմ կանգնած՝ որոնք ձեռք ձեռքի, անշարժ կը կենային։

Երիտասարդը կը պարեր իր գեղեցիկ տղու ծանր դէմքը, բայց աղջիկը, քանդարծական յիզձմամբ մը գրաւուած ուսմանի եղած, սկսաւ դողդղալ ակռանները կափկափելուն չափ։

Ժամանակէ մը ի վեր դինքը պաշարող երազը, մէկէ՛ն մէկ, ընձանքոնդ դիմանալութեան մը մէջ կուգար իրականանալու։ Հարմանքի վրայ կը խօսուէր, կրօնաւորը հանդ կ'օրհնէր ու չակագեանտ դպիրները կը ծաղմտերէին, ինք չէր պնդեցը որ կ'ամուսնանար։

Իր տնամերձուն մէջ ոչնաձդական ցնցում մը ունեցաւ արդեօք։ Իր սրտին անձկութիւնը իր երակներուն մէջէն իր քովինին սիրտը հասեցաւ։

Արդեօք Դերկոմանն ալ հանկցնէ, գուշակէ՞ց և ան ալ Ժանինի պէս ենթարկուեցաւ սիրոյ գինովութեանը, և կամ, փորձով հաստատած էր թէ ոչ մէկ կին կրնայ իրեն դիմադրել։

Ժանն տեսաւ յանկարծ որ իր ձեռքը կը սեղմուէր, նախ մեղմ ուռնզուեցաւ աւելի ուժգին փշրուելու աստիճան։

Եւ առանց դէմքին վրայ յուզման ոչ է նշան ցուցնելու, անանց նշմարեր անցաւ։ Դերկոմանը ըսաւ, այո՛, և որոշ կերպով ըսաւ.

—«Օ՜հ, Ժանն, ասիկա մերնանախասութիւնը պիտի ըլլայ՝ եթէ կ'ուզես որ ըլլայ»

Ժանն իր գլուխը խոնարհեցուց շատ գանդաղ շարժումով մը որ թերեւս ըսել ուզէր «Այո՝»։ Եւ քանանան որ տակաւին օրհնած ջուր կը սրսկէր՝ քանի մը կաթիլ ալ անոնց երկուքին մատներուն վրայ նետեց։

Վերջացած էր։ Կիները ոտքի ելան։ Վերադարձը խառնի խուռն եղաւ։ Այրը, շակագեանն տղուն ձեռքերուն մէջ, կորսնցուցած էր իր առջի վհատութիւնը։ Լուտ չուտ կ'երթար, տատանելով աջ ու ձախ, ուր երթալն դէպի առաջ խմարհած՝ երեսի վրայ իյնալու պատրաստ դիրքով մը։ Երէցը, որ ա՛լ չէր աղօթեր, ետ կը դառնար արտրալով, դպիրներն ինչպէս նաեւ սիրոյս գինովութեանը, և կամ, փորձով հաստատած էր թէ ոչ մէկ կին կրնայ իրեն դիմադրել։

Ժանն տեսաւ յանկարծ որ իր ձեռքը կը սեղմուէր, նախ մեղմ ուռնզուեցաւ աւելի ուժգին փշրուելու աստիճան։

Եւ առանց դէմքին վրայ յուզման ոչ է նշան ցուցնելու, անանց նշմարեր անցաւ։ Դերկոմանը ըսաւ, այո՛, և որոշ կերպով ըսաւ.

—«Օ՜հ, Ժանն, ասիկա մերնանախասութիւնը պիտի ըլլայ՝ եթէ կ'ուզես որ ըլլայ»

Ժանն իր գլուխը խոնարհեցուց շատ գանդաղ շարժումով մը որ թերեւս ըսել ուզէր «Այո՝»։ Եւ քանանան որ տակաւին օրհնած ջուր կը սրսկէր՝ քանի մը կաթիլ ալ անոնց երկուքին մատներուն վրայ նետեց։

Վերջացած էր։ Կիները ոտքի ելան։ Վերադարձը խառնի խուռն եղաւ։ Այրը, շակագեանն տղուն ձեռքերուն մէջ, կորսնցուցած էր իր առջի վհատութիւնը։ Լուտ չուտ կ'երթար, տատանելով աջ ու ձախ, ուր երթալն դէպի առաջ խմարհած՝ երեսի վրայ իյնալու պատրաստ դիրքով մը։ Երէցը, որ ա՛լ չէր աղօթեր, ետ կը դառնար արտրալով, դպիրներն ինչպէս նաեւ սիրոյս

ՍԻՆԿԷՐ

ԶՇՄԱՐԻՏ ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐԸ

Լաւագոյն մեքենաներն են բովանդակ աշխարհի մէջ

ՍԻՆԿԷՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ իր հրաշակաւոր մեքենաներէն մինչև ցնորդ 18 միլիոն մեքենայ ծախած է։
ՍԻՆԿԷՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ զանազան արուեստանոցներու մէջ 400է աւելի նոր գիւտեր և սպասուոյ մրցանակ ստացած է։

Այն անհուն յաջողութիւնը զոր ես ոչ մէկ ուրիշ ընկերութիւն կարողացած է ձեռք բերել, ՍԻՆԿԷՐ մեքենայից գերազանցութեան արդիւնքն է։

ԿԵՂԾԵՐԻՆ ԶԳՈՒՇԱՑԷՔ. Սինկէրի հմարիտ մեքենաները վր կրեն իրենց վրայ դիմացը զեղեցուած յատկանիշը և կը ծախուին միմիայն ի վաճառատանց

Ժ. ՆԱՅՏԼԻՆԳԷՐ

ՀԱՅԹԱՑԹԻՔ ՎԵՀԱՓԱՌ ՍՈՒԼԹԱՆԻ, ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԱՐԲԱՑԻՆ, ՊՈՒԼԳԱՐԻՈՅ ԻՇԽԱՆԻՆ ԵՎ.

Ամերիկի համար ընդհանուր վարչութիւն՝ Բոստոն, Գուշպանքաճի փողոցին անկիւնը գտնուած գործը։

Վաճառատունք ի Պոլիս { Բէրա, Մեծ փողոց, Կարաքէա Սէրայի Լաւէին դիմաց
Ղալաթիա, Գալատայի թրամվէյի կայարանին դիմաց
Պոլիս՝ Սուլթան Համամ և Սուլթան Պայազիտ

ՄԱՆԱՆԱՑԻՆԴԻ ԳԱՒԱՌԱՑ ԲՈԼՈՐ ՎԱՂԱՌՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՈՒԷՍԴԷՐՆ

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԱՆԳ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐ. ԸՆԿ.

ՀԻՄՆԵԱԼ 1851ԻՆ

Հաստատուած վնասներու գումարը	անգլ. ոսկի 6,000,000
Պատրաստ դրամ և տարեկան հասոյթ	» » 1,250,000
Վճարեալ դրամագլուխ	» » 410,000

Հրդեհարեալս ծանօթ ֆրանս. և դերմ. ընկերութեանց վճարեալ դրամագլուխը 100,000 էն աւելի չէ։

ՈՒԷՍԴԷՐՆ Ընկերը հրդեհի դէմ ամէն վարդի գործեր կ'ապահովագրէ Վնասները տեղւոյն վրայ և անմիջապէս կը հատուցանէ։

Տնօրէն Թուրքիոյ գործակալութեան. ԳԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱՍԱՏՈՒՐ Գալաթա Պանէ Դարեռ, Անանեանի Խան, թիւ 20, 21, 22։

Գեղեցիկ մէջ գործունեայ և պատուաւոր գործակալութիւններ կը փնտռուին։

ՄԱՆՕԹ. — Տեղւոյս է՛ն ծանօթ ֆրանս. եւ դերմ. ընկերութեանց պարտաւորագրեր, իրենց հաստատուն հնգամեայ դրամագլուխ 100% էն աւելի չէ՝ մինչեւ «Ուէսդրան» ինք 135% էն ինչպէս դերազանց-տարեշրջանէրու թիւնով կ'ընծայէ իր մուրակիրներուն վրայ։

ԷԿԵՐ ԻՍԹԷՐԱԷՆԻՔ

Պիր գազ կիւն դարձնուտ էկի վէ էշեր պէլ սուդլուղունան վէ անոն նեքեաթիը վասիթէնտէն գուրթարմադ։ Էշդամը Անտոն Գոլոբեան էֆ նին իմալ էլլէտիկի գասսոլ Զիլասան գուլվանիրդ։

Իկիսու մուալիճէ պիր չոգ հազիգ Տոնթոլար Թարաֆընտան պիրթէքէրիսդէ մեքանասկեանը քիւրդիէսինի թասդիգ էթմիշլերիդիր։

Էվրոբասան կէլէն պու տիւրպիւ իլաճլարդն հէբսինէն տահա ասֆ թէքէրլի վէ թազէ օլտըղունան, Մէնթիսը Թրպիրիէի Շահանէնին բոխասիը ըէմմիյէսինէ նաիլ օլմուշ տրը։

Պիր գուբուսը խապարա քեսֆի տիր։

Ուսմանի տէրսը՝ Սթանպոլտան ծըղալ Օղլունտան Ասրը էշգանանէսի տիրս։ Պաղէջ Գաքուրտանա Գէնանպանի էշ Գէնանինին Էշգա տէբօյնաա վէ պաշլըճա էշգանանէլերէ տէբօյարտա սաթըլըր։—

Գուրթարը 15 գրուշտըր։

Թաշրատան Թօրտան վէշ քերաքէնտէ սրբարդը գապուլ օլունէրսա, տիգգաթ վէ սիւրաթը միմիթիսէ իլէ կէնտէրիլիր։ 20—10

ԱԶԴ.—Գրիդոր էֆ. Ճանիկեան, մասնագէտ և տուտուրիչ Ֆրանսերէնի այցելու յատուկ տանց համար, Ֆրանսերէնի կանոնները, նա մանաւանդ, բարդիքի մասնա որ կարեւոր է կանոնաւոր կերպով յանձնառուած իրեր թարգմանութեան ու հմտութեամբը գրեթէ մեկ տարուան մէջ ուսուցանելոց։ Դիմել Գում Գարու Լուսաւորչեան աղջկանց վարժարանին դէմ թիւ 18, ժամը 6 էն մինչեւ երեկոյ։ 6—5

ԱԳՇԱՄ

Պու կիւն լիմանբուրգասան հարէքէթ խտէֆէ բօսթարար

ՄԱՐՄԱՐԱ.—Բրլիմ, Պանարմա, Պալըքէսիր, Միխալիչ, Բիրմասթը։
ԲԱՐԻ.— Սամսոն Տրապիզոն, Պաթում Դավգասիա, Թիւրքիսթան, Անէմիսթան
ԽՐՈՒՍԻԱ.— Իզմիր, Ճիւտէ, (Հիճազ) — Իսքէնտէրիէ (Խաթթար Մըսրիէ Սուսան; Հապէշիստան,

ՍՈՒԼԹԱՆԻՑԷ ԷՀԶԱՄԱՆԷՍԻ

Կէտիւրճայա պարշանա

(ՍՈՒԼԹԱՆԻՑԷ)

ՍԱՒՈՒՊ

Մէքթէպը Թրպիէի Շահանէտէն մէէզուն

ԱՆԴՈՆ ԿՈՒՄՄԱՆՅԱՆ

ՄՈՒԱՎԻՆԻ ՏԱՀԻ

Մէքթէպը Թրպիէի Շահանէտէն մէէզուն

ԳԱՐԱՆԷՍ ՓԱՆԱՔՅԱՆ

Էհզամանէնին մագասա էզասի

ՄՈՒՍԱԼԷՅԱԹՆ ԹԱՏԷԼԻՏԻ

ԳԷՎԳԷԼԱՏԷ ԹԷՄԻԶԼԻՔ

ԿԻՍԷԼԻԷՐԻ ՏԱՀԻ ԱԶԳԴ ՏՐ

Զին, Ճաքոնիա, Հինդիստան, Աւստրալիա)։
ՄԱՐՄԱՐԱ. — Թէքֆուրտաղը, Էրսէք, Միւրէթէթ, Մարմարա, Կանաս, Կզրա, Բաչալիմանը, Էկինլիք։
ԿԻՒՐՃԻ.— Պէյնիալը, Գալէի Սուլթանիէ, Հաթնա, Ռէճմա, Գանտիա, Այնէրոզ։
ԻՏԱԼԻԷ ՄԱԽՍՈՒՍԷ.— Պանարմա, Պալըքէսէր, Միխալըճ Քէրմասթի,
ԻՏԱԼԻԷ ՄԱԽՍՈՒՍԷ — Էրէյլի Պարը Սիյան, Սինոպ, Ունիա, Օրաու, Ֆամիսէ, Թիրէպոլու, Ռիզէ։
ԻՏԱԼԻԷ ՄԱԽՍՈՒՍԷ —Թէֆթուր տաղը, Դարապիդա, Էրսէք, Միւրէթթէթ, Շարքէոյ, Մարմարա, Կանաս, Խորա, Բաչալիմանը, Էկինլիք։
ԲՈՒՍԻԱ.— Գուրկաս, Վառնա, Օսէսա, Սուլինա։
ՆԷՄՔ.— Վառնա, Բէսթիճէ, Սուլինա, Կալաս։

ՏԷՐ և ՏՆՕՐԷՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԴԱՅՍԷՐԵԱՆ

ԹԷՐԹՕՆ ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ ԷՖԵԷԱՐԻ

ԿԻ ՏԸ ՄՕԲԱՍԱՆ

ԿԵԱՆՔ ՄԸ

Մովսիսն վրայ, պսակաղարդուած և նոր նաւակի մը չուրջը, բազմութիւն մը կը սպասէր։ Նաւակին կայմը, առագաստը, չուանները ծածկուած էին երկայն ժապաւէններով որոնք կը ծածանէին հովուն դէմ, ու կողին վրայ, ոսկի գիրերով ԺԱՆՆ անունը կը կարդացուէր։

Հայր Լաթիֆ, որ պէտք եղած էր Պաւանին ծախքովը շինուած այս նաւակին, թափօրը կ'առաջնորդէր։ Ամէնքն ալ, միաժամանակ շարժումով մը, իրենց գլխարկները հանեցին, ու հաւատացեալ կիներու խումբ մը, իրենց գլխարկներով և ուսերնուն վրայ կախուող բազմաթալ սեւ կրկնոցներով, խաչը տխմներնուն՝ ծնրադրեցին։

Ամենքն ալ, Ժանինի պէս, ոտքերնին ոտքերնիս դրեր, անվերջ ծախք, գործ չունին նէ հայթայթէ, նորէն ուր ենք նէ հոն ենք։ Փայլուն անուն մը ունին, բան մը չի կայ մէջը, հաւատացէք որ, և թէ բան մը ըսեմ, բարեկրթութիւնին ալ վրայ կուտան կոր, այնպիսի դասատարակութիւն մը որով հայր սեպէլ կայ, ո՛չ մայր, Թող թէ անոնցմէ ելած դիրք ունեցող հայ մը չի կայ, հա՛, մուցայ ըսելու, աղէկ «էֆ տրէա և ադօթ քներ դոց գիտեն։

—Էյ՝ քանի որ այդպէս է Բողոքականներուն ամար։

—Մղբայր Բողոքականներն ալ Բապերթ Գէյէոն և Հոմսդուլէն զատ կանոնաւոր վարժարան մը չունին, միւսներն ամբողջ մեր ծաղկոցներուն ատոմնան բաներ են։

—Ուրեմն մեր ազգային դպրոցներէն ինչու դժգոհ մնացիր։

—Եթէ անկեղծ բան մը կուզես դժգոհութեանն պատճառը այնքան կրթական վիճակը չէր, որքան դասատուներուն բռնած ընթացքը, ինչ ըսեն աղէկ գիտեմ, անցեալները արդուս թոյլը երեք ամիս գիրուած ըլլալուն համար եւ են զրկեր։ Գէնէ առնելիքնին ալ մեծ բան մը ըլլայ նէ, 10ական գրուշէն 30 գրուշ, կարժէ՞որ այդչափ ջնջին գումարի մը համար նոր զրկեն զաւակս, ես ալ բարկացայ չի զրկեցի, բայց չեմ գիտեր թէ հիմայ ինչ ընեմ։

—Շուկայ հանես նէ չ'ըլլա՞ր, հիմա դործի դար է։

—Շուկայ հանեմ, եղբայր, դեռ բան մը չի գիտեր, 15—16 տարեկան է և 4—5 դպրոց փոխեցի, դեռ անկարող է նամակի մը հանդէ իսկ գրել՞

—Զարա, Ֆինդ դպրոց փոխեցիր և դեռ դպասէս որ տղադ բան մը սորված ըլլայ, չէ՞ գիտեր թէ դպրոցի փոփոխութիւնը որքան վնասակար է տղոց համար, և թէ եթէ գիտնամ որ չի պիտի վնասանա, առանց քաշուելու կրսիմ որ զաւկիդ ազէտ հնարու միակ պատճառը դու ես, նայէ՞ յանցանքդ ես 3 ամսական դիպլոմդ համար է՞ ետեղ բարկանալով տղադ դպրոցէն վար դընելդ ալ սխիմատ կը գանեմ։

—Միայն դրամին համար չէր, դրպրոցէն ալ դժգոհ էի արդէն. թերթերը չէ՞ս կարդար կոր, ամէն օր դժգոհութիւն կը գրեն։

—Թերթերը միամիտ մի ըլլար եղբայր, անոնց երբ գրելու նիւթ պակսի, մինչ երկուքինցան նիւթ ունին, ան կը գրեն, կամ դպրոցի խնդիր։ մարդ այդ խմբագիրներուն հարցնէ որ իրենք արդեօք այդ ուսումը ուրիշ ուսած են, Եւրոպայի Ֆաբիւլիէներէն։ իրենք ալ ազգային դպրոցներու աշակերտներ են։ Մեզի համար ամենէն լաւագոյն դպրոցները ազգայիններն են, ուր, թէ ժամն և թէ մեր ուզած դաստիարակութիւնը կրնան տանալ, Թուքմ քեզի հազարաւորներ ալ որոնք բարձրագոյն օտար դպրոցներ, Եւրոպա իրկ զացած են և նորէն մարդ չեն կրցած ըլլալ։ Եղբա՛յր եթէ տղադ ուսանի փափաք ունի մեր ազգային դպրոցները չատ իսկ են, իսկ եթէ այդ փափաքէն զուրկ է, ինչ ալ ընես անօգուտ է։

—Նատ իրաւացի է բանիդ ինչ ընեմ ուրեմն։

—Վաղը իսկ առանց ժամանակ անցունելու տղադ ձեռքէն բռնած նգրէն Աղդ. դպրոց դիր պարտքերդ վճարելով, այս է իմ խորհուրդս

ԳԷՕՐ

ԱԶԴ.—Գրիդոր էֆ. Ճանիկեան, մասնագէտ և տուտուրիչ Ֆրանսերէնի այցելու յատուկ տանց համար, Ֆրանսերէնի կանոնները, նա մանաւանդ, բարդիքի մասնա որ կարեւոր է կանոնաւոր կերպով յանձնառուած իրեր թարգմանութեան ու հմտութեամբը գրեթէ մեկ տարուան մէջ ուսուցանելոց։ Դիմել Գում Գարու Լուսաւորչեան աղջկանց վարժարանին դէմ թիւ 18, ժամը 6 էն մինչեւ երեկոյ։ 6—5

ԱԳՇԱՄ

Պու կիւն լիմանբուրգասան հարէքէթ խտէֆէ բօսթարար

ՄԱՐՄԱՐԱ.—Բրլիմ, Պանարմա, Պալըքէսիր, Միխալիչ, Բիրմասթը։
ԲԱՐԻ.— Սամսոն Տրապիզոն, Պաթում Դավգասիա, Թիւրքիսթան, Անէմիսթան
ԽՐՈՒՍԻԱ.— Իզմիր, Ճիւտէ, (Հիճազ) — Իսքէնտէրիէ (Խաթթար Մըսրիէ Սուսան; Հապէշիստան,

Ուստերեցը, երկու պզտիկ դպիրներու մէջտեղ, նստեցին մէկ ծայրը նստան։ Կայնելու, մինչդեռ միւս ծայրը մաղոն կղպակներով ու խոտոռ գէմքերով երեք ծեր դպիրները աղտոտ ներմակ զգեստներուն մէջ, աչքերնին երդեցողութեանց գրքին վրայ, խառտոռ ու կոկորդային ձայնով կ'երգէին ցորեկուան պաշտաւութեան մէջ։

Ամէն անգամ որ նշանաւութիւն կ'առնէին՝ ուրիշ տիրացու մը դէմ կը բռնէր նշանպատ և ճիգով, ամպէս որ իր լեցուն այտերնին փրուռցումէն իր պզտիկ մութ աչքերը կը կորսուէին, վերջին ու նոյն թակ ձայնն մարթը կ'սլաքնէք, կը կարմրէր ցորչափ իր քոլոր ուժովը կ'երգէր։

Անշարժ ու վճիռ ծովը ամփոփուած կը թուէր ներկայ գտնուիլ իր նաւակին մէկտեղութեանը, իր մեռած մը բարձրութեամբ ալեակներուն գլգլունքովը խնամուռ ծովափը չոյելով։ Ու մեծդի ձերմակ ճանկերը թեւատարած, կ'անդնեմնէ՝ ի՛ր, կապոյտ երկնքին մէջ բոլորակներ գծելով, կը հեռանային, պտտուելով թռչելով մը վերադառնալու համար ծնողաբրած բաղմութեան վրայ, կարծես իրենք ալ հանդիսատես ըլլալու թէ ի՞նչ կ'ընէին անոնք։

Բայց անոնք երգը անտարտցաւ մնացած ու հինգ վայրկեան տեւողութեամբ «ամէնով» մը, երեցը քանի մը յանդիմանելէն բանէ մէջտեղ՝ որոնք միայն ունայ հնչուն վերջաւորութիւններով կը զանազանուէին։

Ցեղոյ անիկա նոնակինդիրը դարձաւ՝ օրհնած ջուրս ծրակելով, ակնամաղօթքներ՝ մրմնջելէ նաւակին մէկ ծայրը ու նաւակին կնքանիր ու կնկամորը դէմ կանգնած՝ որոնք ձեռք ձեռքի, անշարժ կը կենային։

Երիտասարդը կը պարեր իր գեղեցիկ տղու ծանր դէմքը, բայց աղջիկը, քանդարծական յիզձմամբ մը գրաւուած ուսմանի եղած, սկսաւ դողդղալ ակռանները կափկափելուն չափ։

Ժամանակէ մը ի վեր դինքը պաշարող երազը, մէկէ՛ն մէկ, ընձանքոնդ դիմանալութեան մը մէջ կուգար իրականանալու։ Հարմանքի վրայ կը խօսուէր, կրօնաւորը հանդ կ'օրհնէր ու չակագեանտ դպիրները կը ծաղմտերէին, ինք չէր պնդեցը որ կ'ամուսնանար։

Իր տնամերձուն մէջ ոչնաձդական ցնցում մը ունեցաւ արդեօք։ Իր սրտին անձկութիւնը իր երակներուն մէջէն իր քովինին սիրտը հասեցաւ։

Արդեօք Դերկոմանն ալ հանկցնէ, գուշակէ՞ց և ան ալ Ժանինի պէս ենթարկուեցաւ սիրոյ գինովութեանը, և կամ, փորձով հաստատած էր թէ ոչ մէկ կին կրնայ իրեն դիմադրել։

Ժանն տեսաւ յանկարծ որ իր ձեռքը կը սեղմուէր, նախ մեղմ ուռնզուեցաւ աւելի ուժգին փշրուելու աստիճան։

Եւ առանց դէմքին վրայ յուզման ոչ է նշան ցուցնելու, անանց նշմարեր անցաւ։ Դերկոմանը ըսաւ, այո՛, և որոշ կերպով ըսաւ.

—«Օ՜հ, Ժանն, ասիկա մերնանախասութիւնը պիտի ըլլայ՝ եթէ կ'ուզես որ ըլլայ»

Ժանն իր գլուխը խոնարհեցուց շատ գանդաղ շարժումով մը որ թերեւս ըսել ուզէր «Այո՝»։ Եւ քանանան որ տակաւին օրհնած ջուրս կը սրսկէր՝ քանի մը կաթիլ ալ անոնց երկուքին մատներուն վրայ նետեց։

Վերջացած էր։ Կիները ոտքի ելան։ Վերադարձը խառնի խուռն եղաւ։ Այրը, շակագեանն տղուն ձեռքերուն մէջ, կորսնցուցած էր իր առջի վհատութիւնը։ Լուտ չուտ կ'երթար, տատանելով աջ ու ձախ, ուր երթալն դէպի առաջ խմարհած՝ երեսի վրայ իյնալու պատրաստ դիրքով մը։ Երէցը, որ ա՛լ չէր աղօթեր, ետ կը դառնար արտրալով, դպիրներն ինչպէս նաեւ սիրոյս

Ժանն, իր նշանակին քով, երջանկութեան մէջ կը լողար։ Բան մը չէր սեսներ և ուրիշ բան մը չէր գիտեր, գլուխը հաճոյքով առլցուած ըլլալ կը կենար։

Դերկոմանին հարցուց.

—«Ինչ է ուրեմն ձեր միւս առնուը։»

—«Միլլիէն, բաւ դերկոմանը, չէ՞ գիտեր։

Ժանն այլ ևս չի պատասխանեց ու խորհեցաւ. «Ակակց եաքը ո՞րքան չատ անգամներ պիտի կրկնեմ այդ անունը։»

Երրոր ճաշը վերջացաւ, բակը նաւապետներուն միայն թաղուցին ու ամէնքն ալ անցան դրենակին միւս կողմը։ Պառնուէին իր մարդասիրին սկսաւ, Պառնուին ինքն ու երկու երէցներուն ամուսնացած Ժանն և Միլլիէն մինչև ամուսնական գացին։ Ու թանդրախին պզտիկ ճամբաներու մէջ մնան, մէկին ի մէկ միլլիէն բանեց Ժանինին ձեռքերը։

(Շարունակելի)